

Ds Oane Reitsma

tekst: Lucas 19, 1-9

(eerste lezing: Genesis 12, 1-9)

Gemeente van de Levende Heer,

Je huis is de plek waar je woont. Daar is het niet mee gezegd. Het is de plek waar je je senang voelt, als het goed is. Waar je in je eigen, vertrouwde omgeving bent. Waar je jezelf kunt zijn en kunt terugtrekken van de wereld. Het woord 'thuis' heeft veel diepere connotaties dan alleen een woonplek. 'Je thuis voelen'; het is de intieme plek waar je je zelf tot volledige realisatie kunt laten komen. Als mensen hun huis ontvluchten is dat een aanleiding om te kijken wat er aan de hand is met ze. De wereld heeft bovendien geen idee wat er achter voordeuren gebeurt, maar als het goed is is 'huis' de plek waar het goed toeven hoort te zijn in je eigen beslotenheid.

Vorige week stonden een tollenaar en een Farizeeër in het huis van de Heer – volgende week komen we daar opnieuw over te spreken, het 'huis van de Heer'. Vandaag gaan we door met de tollenaar. Boeiend overigens, hoe de contradictie tussen arm en rijk (letterlijk arm en rijk!) een rol blijft spelen in het evangelie van Lucas, die immers vroeg in dit jaar begon met die Veldrede van 'zalig de armen'. Misschien dat Lucas daarom zo aansprekend is, in een tijd dat er veel om geld draait in een mensenbestaan. Het blijft een thema. Maar zelfs Lucas kijkt over zijn eigen grenzen heen en probeert anders tegen de 'rijke' aan te kijken in dit verhaal.

Zacheüs. Waarom zit hij nou in die boom? Ja, hij was klein van stuk en het was altijd een dringen geblazen rondom die Jezus. Maar daar is het niet mee gezegd. Er zit iets in zijn houding. Maar wat? Nee, hij was niet geliefd vanwege zijn vak. Maar in zijn houding zit ook iets terughoudend-achterdochtigs. Hij komt niet om genezen te worden. Hij komt niet om maar de zoom van zijn mantel aan te raken. Hij komt niet om vergeving te vragen en zelfs niet om te discussiëren met Jezus. Nee, hij komt 'om te weten te komen wat voor iemand die Jezus is'. Een soort labbekakkerige houding. Eens even van een afstandje aanschouwen en dan je mening erover hebben. Ik erger me altijd aan zulke mensen. Die op een afstandje blijven staan, zich eigenlijk niet laten zien, maar wel hun mening erover hebben. Kom er dan bij! Kom dan meedoen. Je ziet toch dat we hulp nodig hebben? 'Ben er één keer geweest en toen heb ik het wel gezien'.

De momenteel veelgelezen Tsjechische theoloog Tomáš Halík neemt dit verhaal tot inzet voor zijn boek *Geduld met God*. Hij meent dat in onze moderne – seculiere – tijd de bomen vol met Zacheüsen zitten. Mensen die zich niet willen mengen in een menigte van gelovigen, maar ook niet onverschillig of vijandig zijn. Zeg maar; nieuwsgierig. En zoekend. Maar die tegelijkertijd ook afstand en daarmee overzicht voor zichzelf houden. Nieuwsgierigheid, verwachting, interesse, maar ook een zekere schuchterheid omdat je niet zo goed weet wat het te bieden heeft voor je en die positie ook prima vindt! En dan kan de kerk wel heel uitnodigend zijn, de deur wagenwijd openzetten, de mensen zelfs bij naam noemen en ze uitnodigen, of beter nog: zichzelf bij hen uitnodigen – we moeten immers als kerk de mensen, de stad opzoeken en niet verwachten dat ze naar ons toekomen – maar daar zitten mensen vaak helemaal niet op te wachten. Dat is ónze ervaring, misschien onze (soms onbewuste) wens. Zij vinden het wel prima. Daar hoog in die boom. Op een afstandje. En hebben geen ambitie dichterbij te komen. Niet zozeer uit verhevenheid, maar uit een eerlijke schroom. Omdat ze er niet uit zijn, hun eigen leven en of daar een geloof bij past.

Daar gaat het dan ook niet om: de mensen erbij te krijgen. Waar gaat het wel om? Ze bij hun naam noemen, zo dat ze zich gekend zien. En gelukkig is het in dit verhaal niet de kerk die roept, maar Christus – klein verschilletje! Zacheüs, hij was zich bewust van zijn kleine gestalte en grote gebreken. Jezus zegt niet: 'volg mij!', of: 'bekeer je,' of 'zondig niet meer,' maar in dit geval zegt hij: 'ik moet vandaag in jouw huis verblijven'. 'In jouw huis': dicht bij jou, in je binnenste, bij je hart, daar waar je jezelf bent. En er zit een zekere noodzaak ik, 'ik

moet'. Niet een bekeringsdrang, integendeel, Jezus keert zich naar hém. Er is een noodzaak dat ik even bij je ben. Zonder pretentie. Niet-veroordelend. Zijnd. Even de vinger aan de pols houden. Even het lijntje met het waarachtige leven openhouden.

De mensen interpreteren meteen: 'Hij wil er de nacht doorbrengen, bij zó iemand'. Maar het ging Jezus niet om de duistere praktijken; in het licht van de dag wil Hij vertoeven bij de ander.

Het is niet antwoord vinden op problemen, maar ingaan in het leven zelf, het leven met vragen, het mysterie van het leven (zegt Halík) – waarom mensen, als Zacheüs, hun leven leven zoals ze het leven, met alle problemen van dien, ook in intermenselijke relaties, die wel zien, maar er tegelijkertijd niet uitkomen, zijn en blijven die we zijn, en zo het leven doorleven. Zo is – aldus Halík – de weg naar Zacheüs toe een weg weg van de definitieve antwoorden (geloofsantwoorden vaak) terug naar het mysterie van het zijn, een weg weg van de definitieve antwoorden, terug naar de oneindige vragen.

Wel gebeurt er iets met Zacheüs. Hij is een mens zoals mensen zijn, al sinds den beginne. Genesis 3, waar de mens – Adam – zich ook tussen de bomen verschuilt. Daar is het Godzelf die door de avondkoelte wandelt en roept: 'mens, waar ben je?' – Het zou vandaag ook als Oudtestamentische lezing hebben kunnen klinken. Gelukkig was het dat andere verhaal. Omdat de nadruk er niet op ligt hoe die mens is, van nature. Maar op de mens in een nieuw bestaan, hier samengevat in die term 'zoon van Abraham'. Eén keer eerder komt het voor in Lucas: in Lucas 13. Daar was het die vrouw die al achttien jaar door boze geesten werd bezeten en op sabbat, de dag van het leven, bevrijding vond. Zij werd 'een dochter van Abraham' genoemd en vandaag Zacheüs 'zoon van Abraham'. Dat betekent: de mens die wegtrekt uit zijn *comfort zone* en een nieuw bestaan vindt in de toekomst. Een toekomst die bij Lucas eerlijk is, een toekomst van balans. Net voor dit verhaal – in het leesrooster dit jaar overgeslagen – zit de genezing van de blinde man. De conclusie, na beide verhalen is: de arme blinde stopt met bedelen, terwijl Zacheüs zijn rijkdom weggeeft. De wereld wordt er een stuk mooier op, of beter: rechtvaardiger.

Maar die belofte ligt in de toekomst. Dat mogen we ons als kerk ook aantrekken. Het gaat niet om de status quo of het oude vertrouwde, met verwachtingspatronen bovendien(!) Het gaat erom mensen bij hun naam te noemen, dat is: bij hen aanwezig te zijn en daarmee erkennen wie ze zijn en daarin te leven vanuit de toekomst, de rechtvaardige toekomst. Dat is een geruststelling, dat haalt spanning weg. Er 'moet' niet zoveel. Ja, er 'moet' wel iets: de noodzaak ligt niet in de kerk draaiende te houden, maar de noodzaak ligt erin tijd vrij te maken om vanuit de rechtvaardige toekomst mensen nabij te zijn met wat dáárvoor nodig is. Het afdalen van Zacheüs uit de boom is eenzelfde daad van geloof als Abrahams vertrek uit Charan. Naar een onzekere toekomst, maar wel in vertrouwen. Zo mogen wij ook afdalen het echte leven in, als daad van geloof.

Nergens is ook opgetekend dat Zacheüs tot Jezus' leerlingen ging behoren. Halík schrijft aan het einde van zijn boek zijn apocriefe Zacheüs. Hoe zou het met hem verder zijn gegaan? Hij geeft drie verhalen, waarvan ik er één deel.

Al snel betrapte Zacheüs er zichzelf op dat hij misschien wat had overdreven en wat overhaast had gereageerd. Kan gebeuren. Vergat de ontmoeting met Jezus al snel en keerde stap voor stap terug naar het leven dat hij gewend was. Toen hij oud was geworden, dacht hij op één van de boetedagen tussen Rosj Hasjana en Jom Kippoer weer aan zijn vroegere voornemen. Schuldbewust wierp hij zich in de tempel voor God en vroeg hem een boetedoening op te leggen. God, barmhartig als Hij is, geeft een nieuwe penitentie aan deze zoon van Abraham. Zoals de wandelende Jood Ahasveros, zou ook Zacheüs eeuwenlang van dorp naar dorp en stad naar stad moeten trekken, van schuilplaats naar schuilplaats. En overal moet hij vanaf een zekere afstand goed kijken en luisteren wat er gezegd wordt. Bevrijd zou hij worden als hij tussen al die stemmen door opnieuw met zekerheid de stem van Christus zou horen.

Zo mogen wij Zacheüs zijn in deze tijd. In de veelheid van geluiden waarnemen en luisteren. Daarbij weten dat wij Christus niet hoeven toebehoren, maar dat Hij bij ons wil vertoeven. Een ontvankelijk waarnemen dus. Maar wel dit:

*'Dat wij onszelf gewonnen geven aan het bevrijdende bestaan,
aan wat ons uitdaagt om te leven.
Dat wij de stille roep verstaan.'*

In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

Stilte

lied 816   *Dat wij onszelf gewonnen geven aan het bevrijdende bestaan ...*

Deze preek is gepubliceerd op <http://pgenschede.nl/preken>

Gelieve deze preek alleen voor persoonlijk gebruik aan te wenden, en niet zonder overleg met de auteur voor verdere publicatie of verkondigingsdoeleinden te gebruiken.